

UDK:343.2/.7:502.17
Biblid 1451-3188, 11 (2012)
Год XI, бр. 41, стр. 286–308
Изворни научни рад

Доц. др Јелена МАТИЈАШЕВИЋ
Јоко ДРАГОЈЛОВИЋ
Проф. др Здравко ЈЕЖ¹

КРИВИЧНОПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

АПСТРАКТ

Угрожавање животне средине различитим недозвољеним радњама велики је проблем савременог друштва. Многи такви проблеми довели су до тога да је заштита животне средине постала преокупација савременог човека, а људска права и право на животну средину постали нераскидиво повезани. Утицај нелегалних активности које се подводе под овај појам превазилази границу угрожавања саме животне средине и доводи до последица ширег друштвеног и економског карактера, што се негативно одражава на целокупан друштвени развој. Имајући у виду велики значај уређења, унапређења и заштите животне средине, међународна заједница поставила је правне стандарде у овој области које су земље дужне да имплементирају у своја национална законодавства. У вези с тим и Европска унија је знатан део својих активности усмерила на организовање система одржавања, развоја, унапређења и заштите животне средине. Активности Европске уније на овом пољу, нарочито кривичноправна заштита животне средине на нивоу ЕУ, предмет су анализе овог рада. Посебан акценат стављен је на анализу Директиве 2008/99/ЕС о заштити животне средине путем кривичног права.

Кључне речи: Животна средина, еколошки криминал, кривичноправна заштита, Европска унија, Директива 2008/99/ЕС о заштити животне средине путем кривичног права.

---

¹ Правни факултет за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду. Е-mail: jelena@pravni-fakultet.info; jdragojlovic@pravni-fakultet.info; jez@pravni-fakultet.info.

1) УВОД

Заштита животне средине и њено унапређење један су од најзначајнијих проблема са којима се суочава савремено друштво. Убрзан научно-технолошки развој, примена нових и моћних извора енергије, изградња великог броја индустријских објеката и стварање великих урбаних средина, довели су нарочито последњих деценија до израженог нивоа загађености основних природних ресурса, и тиме до нарушавања хармоније човек – животна средина.

Када је реч о животној средини дефинишемо је као „скуп природних и створених вредности чији комплексни међусобни односи чине окружење, односно простор и услове живота”.²

Животна средина обухвата целокупно окружење човечанства и свих социјалних, културних, економских и политичких односа. При томе се она испољава на два основна начина: а) најпре као природна животна средина, коју човек користи као дагу, а потом б) као створена (антропогена), коју човек током времена и својим активностима ствара, изграђује и развија. У првој својој димензији, као природна животна средина, она садржи природно окружење (воду, ваздух, земљу, биљни и животињски свет, климу, зрачења – било да су јонизујућа или нејонизујућа, затим буку, вибрације, итд.). С друге стране, животна средина коју је створио човек обухвата његово окружење (градове, села, насеља, конурбације и сл., културно-историјску баштину, инфраструктуру, индустријске и друге објекте).³

Схваћена у овом, ширем смислу, животна средина се у значајној мери подудара са појмом еколошког система, под којим се подразумева функционално јединство спољних услова живота који су у међусобној интеракцији и који стоје у повратној вези са свим живим бићима.⁴ На тај начин, још једном се и у овом контексту показује узајамни однос између природе и човека који су током развоја човечанства увек били тесно повезани у један нераскидиви систем. Тај систем је одувек карактерисала како комплексност и динамичност те узајамне везе, тако и њихова интеракција, „управо та интеракција човек – животно окружење, тј. животна средина

---

² Чл. 3. Закона о заштити животне средине, *Службени гласник РС*, бр. 43/2011.

³ Драган Прља, Даница Степић и Данило Савовић, „Управљање отпадом – међународни прописи са посебним освртом на регулативу Европске уније”, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012, стр. 150–168.

⁴ Чл. 3. Закона о заштити животне средине, *op. cit.*

представља основ читавог савременог права заштите животне средине”.⁵ Из ових дубоких веза између човека и природе рађали су се односи који су у својој основи тежили постизању његове хармоније са природом, па је то постао и основни смисао живота човека. Међутим, делујући на природу човек није увек постигао циљеве који би му омогућили да са њом успостави хармоничне односе. Напротив, многе његове активности утицале су не само на немогућност да успостави склад са природом, него су доводиле и доводе и до нарушавања природне, односно биолошке равнотеже.

Убрзана индустријализација, условљена научно-технолошким достигнућима, допринела је развоју савремених технологија у свим привредним гранама, а посебно у индустрији. Коришћење савремених извора енергије, изградња индустријских капацитета, стварање великих градских центара са издвојеним индустријским зонама, створили су услове за квалитетнији живот људи. Међутим, позитивне стране привредног развоја производе одређене негативне ефекте који утичу на нарушавање природне равнотеже и директно наносе штету природном окружењу у којем људи живе и раде.

За разумевање загађивања животне средине неопходно је указати на везу која постоји између научно-технолошког прогреса, индустријализације и коришћења природних ресурса. Наиме, развој науке и технике доприноси већој продуктивности рада и ефикаснијој искоришћености постојећих природних капацитета и ресурса. Надаље, убрзана индустријализација, која као заједнички именоватељ има примену постојећих достигнућа на научно-техничком пољу, захтева повећање искоришћености животне средине и њено преименовање у индустријске намене. Најзад, наведени процеси могу бити оствариви само уколико постоје довољни капацитети у домену коришћења природних ресурса.⁶

Угрожавање животне средине различитим недозвољеним радњама велики је проблем савременог друштва. Последњих година знатно је проширена кривичноправна заштита животне средине, јер се број радњи којима се она угрожава вишеструко увећао. При том, овај облик криминала нарочито је подложен експанзивном развоју због могућности остваривања

⁵ Стеван Лилић, „Заштита животне средине, локална самоуправа и локална Агенда 21”, *Lex Forum*, 5–8/2005, стр. 15.

⁶ Иван Јоксић, „Кривичноправна заштита животне средине у законодавству и пракси”, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012, стр. 20–34.

великог профита са минималним ризиком од откривања и кривичног гоњења, посебно када су у питању кривична дела са елементима транснационалног организованог криминала.

Еколошки криминал дословно представља сечење егзистенцијалне гране на којој седи савремени човек, који криминалним радњама свесно уништава сопствено природно окружење, иако је и сам његов неизоставни чинилац. Могућност брзе и високе зараде представља довољан разлог за широку лепезу криминалних активности, тако разорних по животни потенцијал како човечанства, тако и постојећих биљних и животињских врста без којих би опстанак људи био немогућ.⁷

Многи од ових проблема доводе до тога да заштита животне средине постаје преокупација сваког човека, а људска права и право на животну средину постају нераскидиво повезани.

Здрава животна средина је основни услов самог живота, фактор људског достојанства и благостања, и основни услов за уживање свих других људских права.⁸

Заштита животне средине представља скуп различитих поступака и мера који спречавају угрожавање живота и здравља људи, и очување биљне вегетације и животињског света у циљу одржања биолошке равнотеже. Како је заштита животне средине у директној вези са опстанком човека и других живих бића на планети, од великог је практичног значаја на који ће начин бити осмишљен правни оквир који ће омогућити спречавање таквих појава и санирање штетних последица (у мери у којој је то уопште могуће). Тема овог рада јесте кривичноправни оквир заштите животне средине у Европској унији, односно преглед стања и анализа међународних докумената на нивоу Европске уније који садрже низ стандарда у области уређења и заштите животне средине, у кривичноправној конотацији.

II) ЕКОЛОШКИ КРИМИНАЛ

Еколошки криминал представља укупност криминалних активности усмерених на кршење одредби националних и међународних закона и споразума, којима се обезбеђују очување и одрживост животне околине у

---

⁷ Сергеј Уљанов, „Стандарди Интерпола у борби против еколошког криминала”, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012, стр. 68–88.

⁸ Марија Костић, „Право на приступ информацији о животној средини у Европској унији”, *Страни правни живот*, бр. 3/2007, стр. 60.

свету, биолошке разноврсности биљних и животињских врста или природних ресурса.⁹ Ова врста недозвољених радњи представља озбиљан међународни проблем, који може посредно или непосредно утицати на националну економију, безбедност државе или егзистенцију становништва. Утицај еколошког криминала може се остварити на више начина, од исцрпљивања природних богатстава и уништења станишта до губитака људских живота.

Са аспекта мотивације за деликтно понашање еколошки криминал је високо профитно илегално деловање са малим степеном ризика, због неадекватних истражних капацитета проузрокованих недостатком посебно обучених организационих јединица органа кривичног гоњења, одсуством норматива или слабошћу система њихове примене, као и неефикасном и благом казненом политиком. Уочено је да су извршиоци еколошких деликата активни и у другим областима криминала, због чега се еколошки криминал посматра као врста криминалних активности у највећем броју случајева повезаних са извршењем крвних деликата, фалсификовања докумената, употребом фалсификованих путних исправа, корупцијом, илегалним поседовањем и недозвољеном употребом оружја, гусарством, кријумчарењем опојних дрога и илегалном миграцијом. Ово јасно указује на потребу заједничког рада органа за примену закона различитих надлежности, од полиције, тужилаштва и судства, до царине и разних врста инспекцијских служби, и то како на националном тако и на међународном плану, на мултидисциплинаран начин.¹⁰

Еколошки криминалитет или еколошка кривична дела подразумевају свеукупност противправних опасних понашања појединаца или правних лица која су управљена против животне средине и за која закон прописује кривичну санкцију.¹¹ Утицај нелегалних активности које се подводе под овај појам превазилази границу угрожавања саме животне средине и биодиверзитета и доводи до последица ширег друштвеног и економског карактера, што се негативно одражава на целокупан развој. Уједно, еколошки деликти су последњих деценија један од најкарактеристичнијих облика испољавања криминалитета корпорација. Наиме, да не би кршиле

⁹ Интернет, <http://www.interpol.int/Public/EnvironmentalCrime/Default.asp>, 20/06/2012, цитирано према: Сергеј Уљанов, „Стандарди Интерпола у борби против еколошког криминала”, *op. cit.*, стр. 71.

¹⁰ Сергеј Уљанов, „Стандарди Интерпола у борби против еколошког криминала”, *op. cit.*, стр. 71.

¹¹ Драган Јовашевић, *Коментар Кривичног закона СРЈ*, Београд, 2002, стр. 3–14.

прописе који у развијеним државама уређују одлагање опасног отпада и коришћење прљавих и по околину опасних материја, мултинационалне компаније почеле су да их из развијеног света пребацују у неразвијене земље, при чему на све начине избегавају да предузму неопходне мере за заштиту животне средине, јер би то за последицу имало поскупљење саме производње. Упркос наведеном, често се истиче да је број еколошких кривичних дела незнатан, иако је реалност потпуно другачија. Ради се о растућем броју деликата ове врсте, само што се они не пријављују, не откривају, а често и свесно заташкавају.¹² Такође, еколошки криминалитет је по својој природи неретко транснационалног карактера и може се јавити као посебна врста организованог криминала. У тим случајевима се манифестује као кријумчарење природним ресурсима, незаконита трговина биљкама и животињама, незаконита експлоатација и кријумчарење минералима и драгоценим камењем, дрветом, опасним отпадом и сл.

У сврху боље прегледности, прецизније анализе и унапређења борбе против еколошког криминала на светском плану, ИНТЕРПОЛ типологија подразумева следеће врсте еколошког криминала:¹³

1. Уништавање биљних и животињских врста, које подразумева:
  - 1.1. Илегалну трговину угроженим врстама
  - 1.2. Исцрпљивање риболовних ресурса
  - 1.3. Илегалну сечу шума
2. Загађивање животне средине, које има следеће модусе:
  - 2.1. Загађивање воде
    - 2.1.1. Загађивање водних токова
    - 2.1.2. Загађивање океана
      - 2.1.2.1. Изливање нафте из пловила
      - 2.1.2.2. Други видови бродског загађивања
  - 2.2. Загађивање тла
    - 2.2.1. Неуклањање електронског отпада
    - 2.2.2. Неуклањање индустријског отпада

---

¹² Видети више: Мићо Бошковић, Дејан Бошковић *Еколошки криминалитет*, Факултет за безбедност и заштиту Универзитета Синергија, Бања Лука, 2010.

¹³ Сергеј Уљанов, „Стандарди Интерпола у борби против еколошког криминала”, *op. cit.*, стр. 72–73.

- 2.2.3. Илегалан превоз опасног отпада
  - 2.2.4. Илегално одбацивање опасног отпада
  - 2.2.5. Неуклањање употребљене и заостале муниције
  - 2.3. Загађивање ваздуха
3. Остале врсте еколошког криминала, од којих су најопасније:
- 3.1. Промене и нарушавање климе
  - 3.2. Крађа природних ресурса
  - 3.3. Разни видови злоупотребе активних узрочника еколошке опасности
    - 3.3.1. злоупотреба инфективних болести
    - 3.3.2. злоупотреба паразита
    - 3.3.3. злоупотреба инвазивних врста
    - 3.3.4. злоупотреба модификованих живих организама
    - 3.3.5. злоупотреба патогена
    - 3.3.6. злоупотреба токсичних материја
    - 3.3.7. злоупотреба биолошких агенаса

У складу са наведеном структуром типологије еколошких криминалних активности упознаћемо се и са њиховим терминолошким одређивањем према стандардима ИНТЕРПОЛ.

Угрожавање биљних и животињских врста јесте узимање, трговина, експлоатисање и поседовање светских ресурса флоре и фауне противно националним и међународним законима и споразумима. Ова врста еколошког криминала разликује се од традиционалних криминалних активности, јер оштећену страну чине илегално експлоатисане биљне и животињске врсте, а не појединац или група људи. Светска заједница у највећем броју случајева није свесна опасности ове врсте криминалних активности, све док оне не доведу у питање опстанак илегалним радњама угрожених биљних и животињских врста. Чак и тада јавност постаје забринута за ефекат ове врсте еколошког криминала по људе, док се примарне жртве налазе у другом плану.¹⁴

Загађивање животне средине извршава се руковањем, транспортом, трговином, поседовањем и одлагањем отпада, укључујући опасан отпад или његове изворе, противно националним и међународним законима и

---

¹⁴ Ibidem.

споразумима, што може довести до наношења еколошке штете великог обима. За разлику од претходне врсте еколошког криминала, загађивање животне средине може непосредно за жртве имати људска бића, с обзиром на по човека опасну природу отпадних материја. Ове криминалне активности нарушавају здравље и наносе економску штету својим жртвама. Напоследку, загађивање животне средине има глобално штетно дејство, јер отпадне материје бивају преносене ваздушним струјањима и водним токовима, као што могу бити умишљајно транспортоване од свог извора у једној држави до тачака дестинације у другим државама, које немају техничке нити правне капацитете за регулисање прописног поступања са овим изворима еколошке опасности. Под одређеним околностима и у извесном смислу ове отпадне материје могу директно допринети нарушавању климе и њеним еколошки непримерним променама.¹⁵

III) КРИВИЧНОПРАВНА ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА НИВОУ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Полазећи од реалног ризика акциденталног угрожавања животне средине, данас је међународна заједница кроз доношење низа конвенција, резолуција и декларација поставила јединствени систем међународних стандарда (универзалног и регионалног карактера) у правцу успостављања „одрживог развоја” животне средине у складу са економским и друштвеним потребама.¹⁶

Бројни међународни документи (универзалног – ОУН и регионалног – Савет Европе – карактера) постављају низ стандарда у области уређења и заштите животне средине.¹⁷

Заштита животне средине на међународном нивоу се остварује преко међународног права које представља уређен систем правних правила. Ова правила се јављају у различитим облицима (уговори, обичаји, начела). Највећи део међународног права животне средине данас постоји као уговорно право (конвенције, споразуми и др.).

На европском континенту сведоци смо неких важних дешавања у области заштите животне средине у целини, где посебну пажњу

---

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Милан Црнобрња, *Човек, животна средина и економски развој*, Радничка штампа, Београд, 1984, стр. 132.

¹⁷ Ана Јовашевић, „Право на информисање о животној средини – међународни стандарди и право Србије”, *Теме – часопис за друштвене науке*, бр. 2/12, год. XXXVI, стр. 723–740, Ниш, април–јун 2012, стр. 727.

несумњиво заслужује кривичноправна заштита животне средине. Правци развоја у оквиру Европске уније о заштити животне средине су добро познати. То је процес који се дефинише као „појављивање Заједнице као еколошког актера”.¹⁸ Исто се може рећи и за напор да се трансформише „право на пристојну животну средину” у „право” људско право.¹⁹ Савет Европе и Европска унија су у овим процесима имали, а и данас имају посебно значајну улогу. Од укупног броја одредби права ЕУ, најмање 30% чине прописи о заштити животне средине.²⁰

Имајући у виду велики значај уређења, унапређења и заштите животне средине, међународна заједница је поставила правне стандарде у овој области које су земље дужне да имплементирају у своја национална законодавства. У вези са тим и Европска унија је знатан део својих активности усмерила на организовање система одржавања, развоја, унапређења и заштите животне средине. Наиме, Европска унија тежи уједначавању критеријума са захтевима у погледу очувања и подизања квалитета животне средине, при чему се интегришу економски и еколошки циљеви и истичу мере превентивног деловања.²¹

У Римским уговорима (1958. године) није предвиђена надлежност за еколошку политику. На еколошке проблеме државе чланице реаговале су на националном нивоу. Као међународни проблем, загађење животне средине се свакако није могло ефикасно решити на националном нивоу. Како су се уз то различите националне мере и норме производње, релевантне за животну средину, све више јављале као препрека за трговину унутар и ван заједничког тржишта, све гласнији је бивао позив на вођење еколошке политике на нивоу Заједнице. Непосредно након прве Конференције Уједињених нација о човековој животној средини, одржане у јуну 1972. године на самиту ЕЗ одржаном у Паризу, од Комисије је затражено да разради акциони програм заштите животне средине.²²

¹⁸ Joanne Scott, *EC Environmental Law*, Longman, Лондон, Њујорк, 1998, р. 4.

¹⁹ A. Vercher Nouger, “Derechos Humanos Medio Ambiente”, у: *Claves de Razón Práctica*, No. 84, Julio/Agosto 1998 ; цит. према: Татјана Лукић, *Кривичноправна заштита животне средине*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2/2011, стр. 237–247, Нови Сад, стр. 242.

²⁰ Татјана Лукић, *Кривичноправна заштита животне средине*, *ibidem*.

²¹ Драган Јовашевић, „Систем еколошких деликата у Србији”, *Судска пракса*, бр. 4/09, стр. 4.

²² Анита Волф-Нидермајер, „Еколошка политика”, *Европа од А до Ш – приручник за европску интеграцију*, Фондација Конрад Аденауер, Београд, 2004, стр. 61–62..

Кривичноправна заштита животне средине постала је ствар реалног интересовања у оквиру Савета Европе у 1977. години када је Комитет министара усвојио Резолуцију (77) 28 о доприносу кривичног права заштити животне средине.²³ Комитет министара је најпре разматрао потребу да се заштите здравље људи, животиња и биљака, и лепота предела. Осим тога, Комитет је размотрио и различите аспекте савременог живота, посебно индустријског развоја, узимајући у обзир степен загађења као посебно опасног индикатора по заједницу. На крају, Комитет је закључио да би требало прибећи кривичном праву као *ultima ratio*, када су друге мере занемарљиве, неефикасне или неодговарајуће. На основу ових закључака, Комитет министара упутио је низ препорука владама држава чланица.²⁴

Иако су још 1972. године постављени темељи у заштити животне средине у оквиру земаља чланица ЕУ, доношењем одлуке о изради Акционог програма заштите животне средине, политика у области животне средине уграђена је у уговорну структуру Заједнице тек Јединственим европским актом 1987. године.²⁵ Јединствени европски акт уводи посебну главу насловљену са „животна средина” (чланови 130с-т) обезбеђујући изричиту правну основу за политику Заједнице у области животне средине. Овим документом утврђено је да се активности у области животне средине имају предузимати у складу са принципом превенције, принципом да штета треба да буде спречена на извору настајања и принципом „загађивач плаћа”.²⁶ Посебно значајном сматра се чињеница да је уведен и принцип интеграције, тј. да захтеви у области животне средине морају бити интегрисани у друге политике Заједнице. У складу са тим, члан 174. УЕЗ утврђује да политика Заједнице у области животне средине доприноси постизању следећих циљева: очувању, заштити и побољшању квалитета животне средине; заштити људског здравља; опрезном и рационалном коришћењу природних ресурса и унапређењу на међународном плану мера за суочавање са регионалним и планетарним проблемима животне средине.

---

²³ Resolution 77 (28) On the Contribution of Criminal Law to the Protection of the Environment, Adopted by the Committee of Ministers on 28 September 1977, at the 275th meeting of the Ministers' Deputies.

²⁴ Татјана Лукић, *Кривичноправна заштита животне средине*, оп. cit., стр. 242–243.

²⁵ Single European Act (1986) Official Journal L 169 of 29 June 1987.

²⁶ Видети више: Александра Чавошки, *Основи еколошког права Европске уније*, Правни факултет Унион, Службени гласник, Београд, 2007, стр. 23.

Савет Европе је у Резолуцији министара правде број 1 (1990) потврђујући Резолуцију (77) 28, позвао земље чланице да испитају целисходност и да направе списак кривичних дела у циљу пружања адекватне кривичне заштите воде, земљишта, ваздуха и других елемената за заштиту животне средине и примене концепт кривичних дела угрожавања, без обзира на стварну штету, као и да пропишу кривична дела против животне средине за које је предвиђено кривично гоњење по службеној дужности не само у земљи у којој је почињено, већ и у свим земљама где је наступила последица у складу са принципом избегавања двоструке инкриминације. Након усвајања Резолуције број 1 (1990), Комитет министара Савета Европе основао је Комитет стручњака 1991. године под именом Група стручњака заштите животне средине кроз кривично право (PC-S-EN). Комитет је касније трансформисан у Традиционални комитет експерата (PC-EN). Овај комитет почео је са радом октобра 1991. године и радио је до децембра 1995. За ово време је одржано седам пленарних и десет радних састанака.²⁷

Јачање улоге овакве политике Европске уније уведене Јединственим европским актом, настављено је и Уговором из Мастрихта (1992. година)²⁸ који је међу своје основне циљеве уврстио и унапређивање одрживог и неинфлаторног раста уз поштовање животне средине (члан 2) и у вези са тим уведен је принцип предострожности са циљем да се обезбеди „висок ниво заштите” животне средине. Даље, одрживи развој експлицитно је дефинисан као циљ Заједнице одредбама Амстердамског уговора (1997. година),²⁹ којим је у циљу појачања значаја ове области додат нови члан 6. УЕЗ, којим је је предвиђено да „услови за заштиту животне средине морају бити интегрисани у поступку дефинисања и спровођења политике и активности Заједнице које су утврђене у члану 2, посебно са циљем подстицања трајног развоја”.³⁰ Европска заједница је обавезна да стреми високој мери заштите и побољшању квалитета животне средине (чл. 2 УЕЗ) и код свих мера узме у обзир њене интересе (чл. 6 УЕЗ).

Конвенција о заштити животне средине кроз кривично право отворена је за потписивање 4. новембра 1998. године.³¹ Овом Конвенцијом се од држава

²⁷ Ibidem, str. 243.

²⁸ Treaty on European Union, *Official Journal* C 191/01 of 29 July 1992.

²⁹ Treaty of Amsterdam, *Official Journal* C 340 of 10 November 1997.

³⁰ Александра Чавошки, *Основи еколошког права Европске уније*, op. cit., стр. 24.

³¹ Convention on the protection of the environment through criminal law, Интернет, <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/172.htm>. Конвенцију су потписале: Аустрија, Белгија, Данска, Естонија, Финска, Француска, Немачка, Исланд, Италија,

потписница тражи да у своја национална законодавства уведу нова тешка кривична дела против животне средине, и пропишу кривичне санкције и административне мере кумулативно или алтернативно. Друге мере неказнене природе могу бити одузимање дозволе, забрана настављања еколошки опасних процеса и друго. Битна новина коју уноси Конвенција јесте кривична одговорност правних лица за угрожавање животне средине. Основни циљ Конвенције био је да приближи казнена законодавства држава потписница о заштити животне средине, доприносећи на тај начин повећању практичне ефикасности.³²

Уговором из Нице³³ (2001. година) настављена је тенденција интензивних и свеобухватних напора ЕУ у очувању и унапређењу животне средине.

За разлику од претходних уговора (Јединствени европски акт, Уговор из Матрихта, Амстердамски уговор и Уговор из Нице), који су прописивали само обавезу „очувања” животне средине, Лисабонским уговором из 2007. године се по први пут као основни еколошки циљ поставља не само заштита већ и „побољшање животне средине”³⁴. Према одредбама овог уговора заштита и побољшање животне средине и одрживи развој треба да постану основне вредности не само унутар Европске уније, већ и у односима између ЕУ и ширег света (члан 3 Уговора). Ово зато што је у државама ЕУ данас широко прихваћено схватање да поједина питања, као што су промена климе и загађења воде погађају све, без изузетка, те да је у правцу ефикасне заштите потребно јачати како међународну сарадњу, тако и ефикасне мере на националном нивоу држава чланица. Још једна значајна новина Лисабонског уговора је у томе што је у вези са енергетским питањима подељена одговорност у погледу енергетске политике између држава чланица и ЕУ, при чему се наглашава потреба смањења свих еколошких штета изазваних неадекватном употребом енергије (члан 194. Уговора).³⁵

Луксембург, Румунија, Шведска и Украјина. Само је Естонија ратификовала ову конвенцију 2002. године.

³² Татјана Лукић, *Кривичноправна заштита животне средине*, op. cit., стр. 243.

³³ Treaty of Nice, *Official Journal* C 80 of 10 March 2001.

³⁴ Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community (2007) *Official Journal* C 306 of 17 December 2007.

³⁵ В. више: Нагаша Тађевић и Ана Опачић: „Заштита животне средине у кривичном праву Републике Србије и подстицаји европских интеграција“, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, стр. 120–134, Београд, 2012, стр. 127–129.

На овом месту ћемо споменути само неке секундарне изворе у области заштите: ваздуха, воде, дивље флоре и фауне, буке. Поменућемо и најзначајнији извор у области отклањања штете по животну средину, али и Директиву о заштити животне средине путем кривичног права која ће у даљем тексту бити предмет детаљније анализе:

У области заштите ваздуха, један од најзначајнијих докумената је Директива бр. 96/62/ЕС Савета министара ЕУ о процени квалитета ваздуха и управљању из 1996. године;

У области заштите вода, један од најзначајнијих докумената свакако је Директива 2000/60/ЕС Европског парламента заједничког оквира акције у области политике вода;

У области угрожених биљних и животињских врста, један од најзначајнијих докумената ЕУ је Уредба Савета министара бр. 338/97/ЕС о заштити врста дивље флоре и фауне путем регулисања њихове трговине;

У области заштите од буке најзначајнији документ је Директива Европског парламента 2002/49/ЕС у вези са проценом и управљањем буком у животној средини;³⁶

У области одговорности за штете у животној средини, основни извор и најзначајнији документ је Директива Европског парламента и Савета бр. 2004/35/ЕС, о одговорности за животну средину у вези са превенцијом и отклањањем штете по животну средину;³⁷

У области заштите животне средине путем кривичног права основни извор и најзначајнији документ је Директива 2008/99/ЕС о заштити животне средине путем кривичног права.³⁸

Имајући у виду наведено, запажа се да државе чланице Европске уније хармонизују еколошко законодавство, што је предуслов за осигурање високог квалитета животне средине, не само за грађане земаља чланица Европске уније, већ и за грађане оних држава које претендују на чланство у Европској унији.

³⁶ Жељко Бјелајац, Драган Дашић, Милован Спасовић, „Еколошка политика ЕУ и њен кривичноправни оквир”, *Међународни проблеми*, Vol. LXIII, бр. 4, стр. 567–582, Београд, октобар 2011, стр. 572.

³⁷ Директива Европског парламента и Савета бр. 2004/35/ЕС о одговорности за животну средину у вези са превенцијом и отклањањем штете по животну средину, OJ L 143, 30.04.2004, стр. 56–75.

³⁸ Директива Европског парламента и Савета бр. 2008/99/ЕЗ о заштити животне средине путем кривичног права, OJ L 328/28, 6.12.2008.

IV) ЕВРОПСКО ЕКОЛОШКО КРИВИЧНО ПРАВО СА ОСВРТОМ НА ДИРЕКТИВУ 2008/99/ЕС О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ ПУТЕМ КРИВИЧНОГ ПРАВА

Већина прописа у области животне средине у оквиру ЕУ усвојена је у форми директива, али основни проблем у вези са овим извором права јесте његово уношење у национална права и његова потоња примена.³⁹ Иако је број директива које се односе на ову област велик, концепт европског еколошког кривичног права је чврсто установљен усвајањем Директиве 2008/99/ЕС о заштити животне средине путем кривичног права. Имајући у виду члан 175 (1) Уговора о оснивању Европске заједнице, предлог Комисије и мишљење Европског економског и Социјалног комитета, након консултација са Комитетом региона, а у складу са поступком утврђеним у члану 251. наведеног уговора, 2008. године усвојена је Директива 2008/99/ЕЗ о заштити животне средине путем кривичног права (у даљем тексту: Директива 2008/99/ЕЗ).⁴⁰ Наведена директива представља основни извор права ЕУ којим се установљавају извесна правила у области кривичне одговорности и којим се прописују мере које државе чланице треба да предузму у области кривичног права, а ради ефикасније заштите животне средине.

Директива обавезује земље чланице да обезбеде систем кривичних санкција у свом националном законодавству у вези са озбиљним повредама одредби прописа Уније за заштиту животне средине. Њене одредбе треба да допринесу да заједнички прописи за кривична дела, кривичну одговорност и кривичне санкције створе услове за коришћење ефективних метода истраживања и помоћ у оквиру и између земаља чланица са циљем да се постигне ефикаснија заштита животне средине.⁴¹ У том циљу, Директива садржи листу еколошких кривичних дела која, уколико су извршена или је њихово извршење помагано или подстицано у намери или из крајње непажње, као таква морају бити дефинисана националним законима држава чланица

---

³⁹ Александра Чавошки, *Основи еколошког права Европске уније*, *op. cit.*, стр. 128.

⁴⁰ Директива Европског парламента и Савета бр. 2008/99/ЕЗ о заштити животне средине путем кривичног права, ОЈ L 328/28, 6.12.2008.

⁴¹ Татјана Аштаколска, Александра Србиновска Дончевски, „Кривичноправна заштита кривичних дела из области животне средине са освртом на криминалитет почињен од стране правних субјеката”, *Екологија и право*, Зборник радова, *op. cit.*, стр. 281; цитирано према: Наташа Тањевећ, Ана Опачић, „Заштита животне средине у кривичном праву Републике Србије и подстицаји европских интеграција”, *op. cit.*, стр. 129.

(члан 3 Директиве).⁴² На крају, Директива посебно наглашава потребу за увођењем и применом ефикасног кривичног система правних лица који ће моћи да их одврати од чињења еколошки штетних активности а које могу да изазову штету по ваздух, укључујући и стратосферу, земљу, воду, животињски и биљни свет и очување врста.

Ово је веома значајна област с обзиром на то да „еколошки криминал доноси веома високе профите његовим починиоцима, тешко се открива и проузрокује изузетно озбиљне негативне последице по животну средину. Данас се он сматра озбиљним и широко распрострањеним проблемом са којим се мора борити на европском нивоу”.⁴³ На пример, више од 2,1 милиона тона нафте која се испушта у море сваке године прође непримећено.⁴⁴ Осим тога, еколошки криминал је повезан са организованим криминалом због великих профита који се остварују.⁴⁵ Програм Уједињених нација за животну средину процењује да се у свету незаконитим активностима у области еколошког криминала оствари профит од 31 милијарде долара годишње.⁴⁶

⁴² У питању су, између осталог, следеће противзаконите радње: испуштање, емисија или одлагање чврстог материјала или јонизирајуће радијације у ваздух, земљиште или воду, које доводи или може довести до смрти или озбиљних повреда људи, односно суштински наноси штету квалитету ваздуха, земљишта и воде, као и биљкама и животињама; трговина заштићеним биљним и животињским врстама или њиховим деловима; дериватима, изузев случајева када се такви подухати изводе спрам занемарљивог степена квантитета тих врста или имају занемарљив утицај на њихово очување; производња, увоз, извоз и пласирање на тржиште или употреба супстанци које уништавају озонски омотач; сваки подухват који има значајан утицај на измештање станишта унутар заштићене зоне; убијање, уништавање, поседовање или узимање примерака заштићених врста дивљег животињског или биљног света; рад фабрике у којој се одвијају опасне активности или у којој се употребљавају или складиште или припремају за складиштење опасне супстанце које изван фабрике доводе или могу довести до смрти или озбиљних повреда људи и суштински нанети штету квалитету ваздуха, земљишта или воде, као и биљкама и животињама, итд. Извор: Наташа Тањевић, Ана Опачић: „Заштита животне средине у кривичном праву Републике Србије и подстицаји европских интеграција”, *op. cit.*, стр. 129.

⁴³ Миомира Костић, „Еколошки криминал и његово сузбијање”, *Правни живот*, тематски број *Право и време*, бр. 10/2009, Удружење правника Србије, Београд, стр. 175, ISSN 0350-0500.

⁴⁴ Michael Watson, “The Use of Criminal and Civil Penalties to Protect the Environment: A Comparative Study”, *EELR*, 2006, p. 109.

⁴⁵ Study on organised environmental crime in the EU Member States (with contributions by Max-Planck-Institute for Foreign and International Criminal Law), Интернет, http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/organised_member_states.pdf, 26/05/2011.

⁴⁶ The United Nations Environmental Programme (UNEP), Интернет, <http://www.unep.org/>, 22/05/2011.

Усвајање Директиве 2008/99/ЕЗ која би кривичноправним институтима употпунила постојећу еколошку регулативу било је потребно из више разлога. Постојеће директиве нису по својој садржини досезале проблематику кривичних дела и одговорности за штету начињену у животној средини. Затим, до усвајања ове директиве није постојала континуирана, правилна и ефикасна примена прописа који санкционишу штетна деловања у односу на животну средину. Исто тако, „неретко државе чланице некоректно примењују стандарде и извршавају обавезе прописане еколошким директивама, а разлог за то је или тежња да се заштите интереси националних индустрија или пак једноставна немогућност државе да испуни административне обавезе које су у корелацији са њеном обавезом имплементације директиве.⁴⁷

Усвајање Директиве о заштити животне средине путем кривичног права је посебно важно јер означава квалитативни помак у приступу Европске уније да спроведе легислативу у области заштите животне средине. Осим тога, Европски суд правде по први пут је признао постојање овлашћења Заједнице у области кривичног права. Образложење Директиве 2008/99/ЕЗ у складу са суђењем Европског суда правде у случају C-176/03⁴⁸ јесте да је примена кривичних санкција неопходна како би се гарантовала ефикасност Политике заштите животне средине Европске заједнице.⁴⁹

Чврст став Комисије је да у многим случајевима само запрећеност кривичним санкцијама може довести до одговарајућег ефекта у циљу заштите животне средине, јер шаље знатно јачи сигнал потенцијалним прекршиоцима прописаних норми. Истовремено, требало би нагласити и неспорну чињеницу да је кривично гоњење знатно снажније средство сузбијања свих облика нежељених понашања (па тако и у области заштите животне средине) од мера предвиђених у оквирима управног или грађанског права.⁵⁰

Директива 2008/99/ЕЗ прописује минималне материјалноправне кривичне институте који морају бити уграђени у национално кривично законодавство

---

⁴⁷ Michael Faure, „European Environmental Criminal Law – do we really need it”, *European Environmental Law Review*, 2004, p. 21.

⁴⁸ Case C-176/03 Commission v Council, judgment of 13.9.2005, Community competence – Protection of the environment – Criminal penalties, European Commission, Legal Service, Интернет, http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/03c176_en.pdf, 26/05/2011.

⁴⁹ E. Millier, “The Emergence of Criminal Competence to Enforce EC Environmental Law: Directive 2008/99 in the context of the Case-Law of the European Court of Justice”, *Cambridge Student Law Review* 95/2010, pp. 94–116, Vol. 6, Issue 1, pp. 94–95.

⁵⁰ Миомира Костић, *Еколошки криминал и његово сузбијање*, оп. cit., стр. 180.

држава чланица, при чему не обухвата мере које се тичу процесног дела кривичног права.

У складу са одредбом члана 3. Директиве 2008/99/ЕЗ,⁵¹ државе чланице имају обавезу да обезбеде да се одређене радње сматрају кривичним делом, ако су извршене (или је њихово извршење помагано или подстицано) противправно и са умишљајем, евентуално свесним нехатом, а којима се крше одредбе еколошких прописа и којима се причињава значајна штета или угрожавају животна средина и здравље људи.

Та дела таксативно обухватају:

1) испуштање, емисију или одлагање чврстог материјала или јонизујућег зрачења у ваздух, земљиште и воду, који изазивају или могу изазвати смрт или тешке повреде било којем лицу или значајну штету квалитету ваздуха, земљишта или воде, као и животињама или биљкама;

2) прикупљање, превоз, обнављање или одлагање отпада, укључујући и надзор над овим пословима и каснију контролу у депонијама, као и све активности предузете од стране субјеката који управљају отпадом, а које доводе или могу довести до смрти или озбиљне повреде било које особе или значајних оштећења квалитета ваздуха, квалитета земљишта, или квалитета воде, или животиња и биљака;

3) под одређеним условима испоруке отпада, према члану 2 (35) Уредбе (ЕЗ) број 1013/2006 Европског парламента и Савета од 14. јуна 2006. године о транспорту отпада;

4) рад постројења у којем се спроводе опасне активности или у којима се чувају или користе опасне супстанце или препарати и које изван постројења доводе или могу довести до смрти или озбиљне повреде било којем лицу или значајне штете квалитету ваздуха, земљишта и вода, као и животињама или биљкама;

5) производњу, прераду, употребу, коришћење, одржавање, складиштење, транспорт, увоз, извоз или одлагање нуклеарног материјала или других опасних радиоактивних супстанци које доводе или могу довести до смрти или тешке повреде било ком лицу или значајне штете квалитету ваздуха, земљишта и вода, или животиња и биљака;

6) убиства, уништавање, поседовање или узимање примерака заштићених врста дивље фауне и флоре, изузев у случајевима када се ради о занемарљивој количини тог примерка и када то има занемарљив утицај на очување статуса врста;

---

⁵¹ Члан 3. Директиве.

7) трговина заштићеним биљним и животињским врстама или њиховим дериватима, осим у случајевима када се ради о занемарљивој количини тог примерка и када то има занемарљив утицај на очување статуса врста;

8) било које понашање које проузрокује значајно оштећење станишта у заштићеним подручјима;

9) производњу, увоз, извоз, стављање у промет или употребу супстанци које оштећују или уништавају озонски омотач.

Поред тога, неколико следећих општих обавеза држава чланица проистиче из Директиве 2008/99/ЕЗ:

1) Државе чланице ће предузети неопходне мере да обезбеде да подстрекавање и помагање буду кажњени еквивалентно самом чињењу кривичних дела из члана 3. Директиве (члан 4. Директиве);⁵²

2) Државе чланице ће предузети неопходне мере да обезбеде постојање ефикасних, пропорционалних и дестимулативних кривичних санкција у односу на наведена кривична дела у члану 3. Директиве (члан 5. Директиве);⁵³

3) Државе чланице ће предузети неопходне мере да обезбеде да се правна лица могу сматрати одговорним за кривична дела из члана 3. Директиве ако су кривична дела почињена у њихову корист од стране одговорног лица или другог лица у правном лицу, ако је исто:

а) могло да заступа правно лице;

б) било овлашћено да доноси одлуке у име правног лица, или

ц) било овлашћено да врши контролу унутар правног лица.

Одговорност правног лица при том не искључује кривични поступак против физичких лица која су учиниоци, иницијатори или помагачи у чињењу дела из члана 3. Директиве 2008/99/ЕЗ (члан 6. Директиве);⁵⁴

4) Државе чланице ће предузети неопходне мере да обезбеде постојање ефикасних, пропорционалних и дестимулативних кривичних санкција у односу на одговорна правна лица (члан 7. Директиве);⁵⁵

---

⁵² Члан 4. Директиве.

⁵³ Члан 5. Директиве.

⁵⁴ Члан 6. Директиве.

⁵⁵ Члан 7. Директиве.

5) Државе чланице ће донети законе, друге прописе и административне одредбе неопходне за усаглашавање националних одредби са Директивом бр. 2008/99/ЕЗ о заштити животне средине путем кривичног права до 26. децембра 2010. године. Након тога, државе чланице су дужне доставити Комисији текст главних одредби националног права које су усвојене у области обухваћеној Директивом, као и одредбе које представљају корелацију између националног законодавства и Директиве (члан 8. Директиве).⁵⁶

V) ЗАКЉУЧАК

Право заштите животне средине изузетно је битан инструмент регулисања и управљања одрживим развојем, а који представља један од главних циљева међународног права и политике. Пут до одрживог развоја води кроз три елемента: социјални, економски и животну средину. У том смислу, неопходно је успоставити такав систем заштите животне средине, који ће дозволити смањење ризика загађења и угрожавања екосистема, као и смислену употребу прородних ресурса.⁵⁷

Стварање правне регулативе за заштиту животне средине са кривичноправним одредбама, које укључују и кривичну одговорност правних лица, свакако представља основ за предузимање даљих мера у циљу сузбијања еколошког криминала.

Међутим, ни најбољи еколошки стандарди у свету неће бити делотворни уколико се не поштују или ефикасно примењују. Поштовање и спровођење тих стандарда стога осигурава добро управљање животном средином, као и поштовање владавине закона. Они исто тако одређују компатибилност еколошких стандарда са практичном реалношћу и пружају мерило за оцену да ли би требало да се одрже стандарди, или да се измене или укину. Многе гране права данас обухватају и ову материју. Оно што је представљало кључну тачку овог рада јесте кривичноправни аспект заштите животне средине на нивоу Европске уније. Међутим, кривичноправна регулатива сама по себи није довољна само као слово на папиру уколико не постоје потребне институције за примену законских решења.

Савремени живот подразумева усклађивање економског развоја са интересима заштите животне средине, а што се у великој мери може постићи

⁵⁶ Члан 8. Директиве.

⁵⁷ Dinah Shelton, "Course 3 – Techniques and Procedures in International Environmental Law", у: *UNITAR Programme of Training for the Application of Environmental Law*, 2nd edition, UNITAR, Geneva, 2004, p. 1.

прописивањем еколошких критеријума који би били праћени одређеном законском и подзаконском регулативом, адекватним спровођењем у живот прокламованих и законом зајемчених права и обавеза, односно утврђивање ефикасног и квалитетног система одговорности, утврђивање ефикасног институционализованог система одређених органа и организација са потребним системом овлашћења на свим друштвеним нивоима од локалне самоуправе до републичких органа управе уз видну помоћ науке и струке. Тек подизањем свести код свих у погледу остваривања и оживотворења права сваког човека на здраву животну средину могу се очекивати почетни успеси у овој борби чији несупех доводи у питање и опстанак људског рода уопште.

Материја кривичноправне заштите животне средине је у константном развоју и битна је окосница функционисања савременог друштва. Сви предлози и иницијативе на нивоу ЕУ у вези са кривичноправном заштитом животне средине имају за циљ да се ускладе различити казнени правни системи који постоје у оквиру Европске уније. Ово несумњиво представља покретачки мотор у оквиру Европске уније за иновације у овом новом правном подручју, а што ће бити водиља и смерница за национална законодавства која ће морати да буду усклађена са прописима ЕУ.

VI) ИЗВОРИ

1. Бјелајац, Жељко, Дашић, Драган, Спасовић, Милован, „Еколошка политика ЕУ и њен кривичноправни оквир”, *Међународни проблеми*, Вол. LXIII, бр. 4, Београд, октобар 2011.
2. Бошковић, Мићо, Бошковић, Дејан, *Еколошки криминалитет*, Факултет за безбедност и заштиту Универзитета Синергија, Бања Лука, 2010.
3. Case C-176/03 Commission v Council, judgment of 13.9.2005, Community competence – Protection of the environment – Criminal penalties, European Commission, Legal Service, Интернет, http://ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets/03c176_en.pdf.
4. Convention on the protection of the environment through criminal law, Интернет, <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/172.htm>.
5. Црнобрња, Милан, *Човек, животна средина и економски развој*, Радничка штампа, Београд, 1984.
6. Чавошки, Александра, *Основи еколошког права Европске уније*, Правни факултет Унион, Службени гласник, Београд, 2007.
7. Директива Европског парламента и Савета бр. 2004/35/ЕС о одговорности за животну средину у вези са превенцијом и отклањањем штете по животну средину, OJ L 143, 30.04.2004.

8. Директива Европског парламента и Савета бр. 2008/99/ЕЗ о заштити животне средине путем кривичног права, ОЈ L 328/28, 6.12.2008.
9. Faure, Michael, "European Environmental Criminal Law – do we really need it", *European Environmental Law Review*, 2004.
10. Јоксич, Иван, „Кривичноправна заштита животне средине у законодавству и пракси“, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012.
11. Јовашевић, Ана, „Право на информисање о животној средини – међународни стандарди и право Србије“, *Теме – часопис за друштвене науке*, бр. 2/12, Год. XXXVI, Ниш, април–јун 2012.
12. Јовашевић, Драган, *Коментар Кривичног закона СРЈ*, Београд, 2002.
13. Јовашевић, Драган, „Систем еколошких деликата у Србији“, *Судска пракса*, бр. 4/09 .
14. Костић, Марија, „Право на приступ информацији о животној средини у Европској унији“, *Страни правни живот*, бр. 3/2007.
15. Костић, Миомира, „Еколошки криминал и његово сузбијање“, *Правни живот*, тематски број *Право и време*, бр. 10/2009, Удружење правника Србије, Београд.
16. Лилић, Стеван, „Заштита животне средине, локална самоуправа и локална Агенда 21“, *Lex Forum*, 5–8/2005.
17. Лукић, Тајана, *Кривичноправна заштита животне средине*, Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 2/2011, Нови Сад, 2011.
18. Millier, E., "The Emergence of Criminal Competence to Enforce EC Environmental Law: Directive 2008/99 in the context of the Case-Law of the European Court of Justice", *Cambridge Student Law Review*, 95/2010, Vol. 6, Issue 1.
19. Nougera A. Vercher, "Derechos Humanos Medio Ambiente", у: *Claves de Razón Práctica*, No. 84, Julio/Agosto 1998.
20. Прља, Драган, Степић, Даница, Савовић, Данило, „Управљање отпадом – међународни прописи са посебним освртом на регулативу Европске уније“, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012.
21. Resolution 77 (28) On the Contribution of Criminal Law to the Protection of the Environment, Adopted by the Committee of Ministers on 28 September 1977, at the 275th meeting of the Ministers' Deputies.
22. Scott, Joanne, "EC Environmental Law", Longman, Лондон, Њујорк, 1998.
23. Shelton, Dinah, "Course 3 – Techniques and Procedures in International Environmental Law", у: *UNITAR Programme of Training for the Application of Environmental Law*, 2nd edition, UNITAR, Geneva, 2004.

24. Single European Act (1986), *Official Journal* L 169 of 29 June 1987.
25. Study on organised environmental crime in the EU Member States (with contributions by Max-Planck-Institute for Foreign and International Criminal Law), Интернет, http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/organised_member_states.pdf.
26. Тањевић, Наташа, Опачић, Ана, „Заштита животне средине у кривичном праву Републике Србије и подстицаји европских интеграција”, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012.
27. The United Nations Environmental Programme (UNEP), Интернет, <http://www.unep.org/>.
28. Treaty of Amsterdam, *Official Journal* C 340 of 10 November 1997.
29. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, *Official Journal* C 306 of 17 December 2007.
30. Treaty of Nice, *Official Journal* C 80 of 10 March 2001.
31. Treaty on European Union, *Official Journal* C 191/01 of 29 July 1992.
32. Уљанов, Сергеј, „Стандарди Интерпола у борби против еколошког криминала”, *Екологија и право*, Институт за упоредно право, Правни факултет Универзитета Унион у Београду, Београд, 2012.
33. Volf-Nidermajer, Anita, „Ekološka politika”, *Evropa od A do Š – priručnik za evropsku integraciju*, Fondacija Konrad Adenauer, Beograd, 2004.
34. Watson, Michael, “The Use of Criminal and Civil Penalties to Protect the Environment: A Comparative Study”, EELR, 2006.
35. Закон о заштити животне средине, *Службени гласник РС*, бр. 43/2011.

EU ENVIRONMENTAL PROTECTION WITHIN FRAMEWORK OF CRIMINAL LAW

ABSTRACT

Environmental degradation with various illegal acts is a major problem of modern society. Many problems have led to that the protection of environment has become a preoccupation of the modern man, and a human rights together with the environmental protection has become inextricably linked. The influence of illegal activities that are subsumed by this term exceeds the limit of environmental degradation and leads to the consequences of wider social and economic character, which reflects negatively on the overall social development. Considering the great importance of planning, promotion and protection of the

environment, the international community has set legal standards in this area that Member States are obliged to implement in their national legislation. In this regard, the European Union is a significant part of its activities focused on the organization of system maintenance, development, promotion and protection of the environment. EU action in this field, especially criminal law protection of the environment at the EU level have been treated in this paper. Special emphasis is placed on the analysis of the Directive 2008/99/EC on the protection of the environment through criminal law.

Key words: Environment, Environmental Crime, Criminal Law protection, European Union, Directive 2008/99/EC on the protection of the Environment through Criminal Law.